

PROFESSOR MADIS HABAKUK
(28.12.1938–02.09.2016)
IN MEMORIAM

2. septembril 2016 lahkus meie hulgast mees, kes on jätnud Eesti juhtimisteadusesse, juhtide ettevalmistamisse, konsultatsiooniäri arendamisse ja ettevõtlusesse võimsad jäljed.

Madis Habakuk sündis 28. detsembril 1938. aastal Virumaal Avinurmes Jaan ja Armilda- Kathariina Habakuke pojana. Oma haridusteed alustas ta Avinurme 8-klassilises koolis, mille lõpetas 1953. aastal. Seejärel asus õppima Tallinna Mäetehnikumi, mille lõpetas 1958. aastal allmaa söekaevanduse tehnikuna. Ta edasine haridustee jätkus Tallinna Tehnikaülikoolis (kuni 1989 aastani

Tallinna Polütehniline Instituut, TPI), kus ta 1966. aastal lõpetas masinaehituse ökonomika ja organiseerimise eriala. Pärast ülikooli lõpetamist töötas ta tootmisettevõttes Norma osakonnajuhatajana.

Madis Habakuke akadeemiline karjäär sai alguse 1968 aastal, kui professor Raoul Üksvärv kutsus ta tööle Tallinna Polütehnilise Instituuti äsja loodud tööstuse juhtimise ja planeerimise kateedrisse. Ta alustas assistendina ning pärast aspirantuuri lõpetamist jätkas õppejõuna vanemõpetaja ja dotsendi ametikohtadel. Oma teadustöös keskendus ta juhtimisalase otsustamise uurimisele. Sellel teemal valmisid nii kandidaadi- kui doktoriväitekirja. Majandusteaduste kandidaadi kraad omistati talle 1971 aastal väitekirja „Juhtimisalaste individuaalsete ja gruppide formaliseerimise probleemid” (juhendaja professor Raoul Üksvärv) eduka kaitsmise tulemusel. Madis Habakuk oli üks vähestest Eesti juhtimisteadlastest, kes jõudis ka teaduste doktori kraadini majandusteadustes. 1980. aastal kaitsitud doktoritöö teemaks oli „Eesmärgipärane lähenemine otsustusprotsessi uurimisel majandusorganisatsioonides”. Teoreetiliseks baasiks Madise Habakuke uuringutele olid USAs Herbert Simoni (hilisem Nobeli majanduspreemia laureaat) ja James Marchi poolt välja töötatud kontseptsioonid niisugustest otsustamisega seotud kategooriatest nagu rahuldavuslikkus (vastandina optimeerimisele), erialane ja ametialane lojaalsus, koalitsioonide teke ja võistlus otsuste formeerumise käigus. Madis Habakuk on otsustamise temaatikal avaldanud mitmeid Eesti majandusavalikkuse harimiseks mõeldud publikatsioone ja monograafiaid. Professori kutse omistati talle 1981. aastal.

Kõrvuti otsustamise teoreetilise uurimisega on Madis Habakuk jätnud märkimisväärse jälje ka otsustamise õpetamise ja laiemalt juhtimise õpetamise ajalukku. Ta oli Eestis üks esimesi, kes hakkas õpetamisel kasutama juhtumissituatsioonide lahendamisel põhinevaid õpetamise meetode. Mõõdunud sajandi 70ndate aastate alguses õpetamise-

toodika osas valitsenud arusaamade kontekstis oli see vägagi innovaatiline samm mis pälvis kiiresti nii tudengite kui ka juhtide-praktikute poolt sooja vastuvõtu. Situatsiooniliste meetodite rakendamise õpetuslikuks taotluseks oli suunata õppijad juhtimisolukordade lahendamisel järgima otsustamisprotsessile omast loogikat, alates probleemi määramisest, eesmärkide püstitamisest kuni võimalikest lahendusvariantidest parima valimiseni. Otsustamise harjutamiseks olid Madisel alati varuks ka lihtsad rusikareeglid. Näiteks – mõtle eesmärgile ja alles seejärel otsusta! Kui eesmärgid on õigesti püstitatud, siis 50% otsusest on juba olemas.

Madisele oli alati omane teha uusi asju esimesena. Näiteks juba 70ndatel aastate esimesel poolel viis ta TPI tööstuse juhtimise ja planeerimise kateedris oma noorte kolleegidega läbi karjääri planeerimise arutelusid ja arengusvestlusi. Ajalooline fakt on ka see, et esimese kaasaegse juhtimismängu Eestis võttis kasutusele Madis Habakuk 1973 aastal TPI-s. Selle mängu tõi ta Poolast, kus tal oli võimalus aastatel 1970–1971 stazeerida Varssavi Kõrgemas Statistika ja Planeerimise Instituudis. Tegemist oli simulatsioonimudelig, mille algoritm võimaldas mängus osalejate otsuste tulemusi kvantitatiivselt hinnata. Seda mängu saatis tolleaegses NSVL-s suur edu. Peagi kasutati seda Läänemerele kuni Kesk Aasiani.

1978 aastal siirdus Madis Habakuk koos mitmete nooremate kolleegidega tööle juhtide ja spetsialistide täienduskoolituseks äsja loodud Eesti NSV Rahvamajanduse Juhtivate Töötajate ja Spetsialistide Kvalifikatsiooni Tõstmise Instituuti (hiljem kandis nime Eesti Majandusjuhtide Instituut (EMI)). Madis töötas EMI-s rahvamajanduse juhtimise kateedri juhatajana kuni 1988 aastani. Selle aastakümne sisse mahub palju tema algatusel teoks saanud ettevõtmisi, mis vaatamata stagneerunud nõukogude ühiskonna piirangutele avasid uksi rahvusvahelise juhtimisteabe hankimiseks ja Eestis tegutsenud ettevõtete juhtide ettevalmistamiseks turumajanduses hakkamasaamiseks.

Täienduskoolitus, juhtimisalane konsultatsioonitegevus ja rakendusuringud toetagu üksteist – nende suundade sünergia rõhutas Madis Habakuk rahvamajanduse juhtimise õppetooli loomisest peale. Konsulteeri nende organisatsioonide juhte, kus ka nõukogude käsumajanduse tingimustes taheti ja suudeti strateegiliselt mõelda ja ning uusi juhtimismeetodeid rakendada. EMI konsultandid leidsid rakendust kalurikolhoosides, tarbijate kooperatiivides ja Eesti Põllumajandustehnika rajoonikoondistes. Konsultatsioonitegevus andis juhtide täienduskoolituseks vajaliku juhtimispraktika tunnetuses. Madise kateedris toimus palju arutelusid, kuidas teooriat ja praktikat paremini seostada ning USA ja Soome juhtimisideid Eestis oludes rakendada. Madise rahvusvaheliste kontaktide abil õnnestus neil aastail EMI-sse hankida väärtuslike raamatuid, mis aitasid neil paremini mõista turumajanduse olulisi trende. Kateedris oli aega lugeda ja ühiselt arutada, sest neid raamatuid ei olnud ka liiga palju. Madis oli hea inimeste kuulaja ja kaasaja, kes suutis aruteludele konstruktiivse suuna anda. Madisel oli järjekindlust tema poolt delegeritud tööde tulemuste parendamiseks heatahtlikult küsimusi esitada ka siis, kui paranduste dikteerimine oleks tema aega kokku hoidnud. Ta tõepoolest ei piirdunud tulemusjuhtimise õpetamisega, vaid rakendas tulemusjuhtimist ka ise. Madis järgis juhina põhimõtet, et inimeste potentsiaali avamiseks tuleb nad varakult proovile panna ja pakkuda neile võimaluste piires sellist rolli, mis vastab nende eneseteostusele – uurijahingest ei tasu teha bürokraati ja hea lektor ei ole alati hea uurija.

EMI rahvamajanduse juhtimise kateedri noortele õppejõududele ja uurijatele tulid kasuks Madis Habakuke ja Ülo Vooglaiu mõttevahetused, mis õpetasid erinevaid käsitusi võrdlema ja neist enesearendamiseks järeldusi tegema. Madis näitas eeskujut, kuidas keerulisi juhtimiskontseptsioone ettevõtete juhtidele arusaadaval kujul esitada. Ta ei leppinud loosungitega, vaid rääkis asjadest nii nagu need olid. Stagnaaja ühiskondlikus õhustikus ei olnud see lihtne. Kuid Madise otsekohesuse lõi usalduse ettevõtete tippjuhtide moodulipõhisel 8-nädalasel kursuse osalejate ja Madise kateedri vahel. Kursustele taheti tulla.

Madis suutis nõukogude bürokraatia barjääre ületades 1982 aastal EMI-s korraldada ühisseminari Soome Juhtimisinstituudiga (LIFIM) *Juhtide koolitamise kaasaegsed meetodid ja vahendid* ning õppetehnika näituse. Seminar andis tõe hilisemaks koostööks juhtide koolitajate vahel Soome lahe põhja- ja lõunakaldal. Madise juhitud õppetoolil tekkisid head koostöösidemed nii Soome konsultatsioonifirmaga Mec-Rastor kui ka Moskva Süsteemuuringute Instituudi ja Rahvusvahelise Juhtimisprobleemide Instituudi edumeelsete teaduritega. Ta suutis luuda head koostöösidemed nende kolleegidega Moskvast, kes püüdsid stagneerunud ühiskonda muuta. Moskva kolleegidega koos konsulteeriti energiasektori arendusprojektide juhte Ungaris ja koolitati NSVL-Mongoolia ühissetevõtte juhtide reservi. Madis ja tema kaastöölised kutsuti ka Gruusia noori konsultante koolitama.

Aastatel 1981–1985 töötas Madis Habakuk samaaegselt ka Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni International Labour Organization, (ILO) eksperdina. 1983. aastal pälvis Madis Habakuk NSVL rahvamajanduse Saavutuste Näituse hõbemedali.

1988. aastal asutas Madis Habakuk koos professor Marshall Fitzgeraldi (USA) ja Kanadas elava väliseestlase hr Ilmar Martensiga Eestis esimese äriharidust pakkuva erakõrgkooli – Eesti Kõrgema Kommertsikooli, mis alates 2002. aastast kannab nime Estonian Business School (EBS). Liialdamata võib EBSi pidada Madis Habakuke elutööks. Ta on seeläbi mitte ainult jätnud endast märki paljude õppejõudude, kolleegide ja EBS-s koolitatud üliõpilaste ellu vaid ka muutnud Eesti kõrgharidusmaastikku ja oluliselt mõjutanud siinset majandus- ja ettevõtlusõpet. Aastatel 1988–2003 oli Madis Habakuk Eesti Kõrgema Kommertsikooli president ja juhatuse esimees ning aastatel 2003–2008 EBSi rektor. Madise eestvedamisel on EBS pidevalt arenenud ja ka viimasel aastakümnel uuendanud õppekavasid, tuues lisaks bakalaureuseõppele ka magistri-tasandil sisse tervikliku ettevõtlusõppe. Madis on propageerinud avatud e-õppe võimalusi õppemetoodikate uuendamiseks.

EBS on täna ainus eraülikool Eestis. Eduniversali edetabelis kuulub EBS 300 maailma parima ärikooli hulka. EBS on ka ainuke Eesti ülikool, millel on filiaal väljaspool Eestit, 2011 aastal loodud EBS Helsingi. See tähendab Eesti kõrghariduse eksporti, mis samas aitab kaasa Eesti ja Soome majanduskoostööle ja piiriülesele ettevõtlusele.

Madis Habakuk osales aktiivselt Eesti ja rahvusvahelises hariduseluses. Teda valiti mitmetesse austavatesse rollidesse ja esinduskogudesse. Alates 1990. aastast kuulus ta Silicon Valley ettevõtjate klubisse (Silicon Valley Interpreneurs Club). 1992. aastal promoveeriti professor Habakuk San Francisco Graduate School of Psychology

audoktoriks. Alates 1992. aastast oli Madis Habakuk Kesk- ja Ida-Euroopa Juhtimisarengu Assotsiatsiooni (Central and East European Management Development Association, CEEMAN) nõukogu liige. Aastatel 1994–2000 oli ta Eesti Erihariduse Assotsiatsiooni president ning 1995. aastast Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsiooni (Organisation for Economic Co-operation and Development, OECD) programmi Institutional Management in Higher Education (IMHE) liige. 1996. aastal sai Madis Habakukest Euroopa Rahvusvahelise Hariduse Assotsiatsiooni (European Association for International Education, EAIE) liige ja aastal 1998 Who's Who in Professionals auliige. 2001. aastal valiti Madis Habakuk BELLS juhatuse esimeheks, Riia Rahvusvahelise Majandus- ja Ärijuhtimise Kooli (Riga International College of Economics and Business Administration, RISEBA) ning ka Eesti Kunstimuuseumi Ehituse Sihtasutuse nõukogu liikmeks. Samast aastast oli ta ka Sihtasutuse Tallinna Ülikooli nõukogu liige. Aastatel 2007 – 2016 kuulus ta Euroopa Juhtimise Arendamise Fondi (European Foundation for Management Development, EFMD) nõukokku.

Ta oli mitme ajakirja, „Baltic Journal of Management“, „Problems and Methods in Management“ toimetuskolleegiumi liige ning juhendas oma akadeemilise elu jooksul arvukalt nii eesti- kui ingliskeelseid lõputöid, mis on kaitstud Tallinna Tehnikatülikoolis, EBSis ja Tartu Ülikoolis.

Madisele oli väga tähtis ta pere. Ta kõrval oli alati armas abikaasa Marje. Koos poja Mardiga löid nad eduka kinnisvaraarendusettevõtte Metro Capital. Madis Habakuk on üks väheseid Eesti majandusteadlasi, kes on saavutanud nimetamisväärselt hea tulemuse ka reaalses ettevõtluses. Temale ja ta perele kuuluvate ettevõtete varade väärtus oli 2016 aastal ligi 25 miljonit eurot, mis asetab ta perekonna Eesti rikaste edetabelis 120. kohale. Madis Habakuk oli 2014 aastal loodud Eesti Pereettevõtjate Liidu üks asutajatest.

2013. aastal pälvis Madis Habakuk Ernst & Young Eesti Aasta Ettevõtja Elutööpreemia ning 2014. aastal Vabariigi Presidendi poolt Valgetähe III klassi teenetemärgi hariduselu edendamise eest.

Läbi aegade iseloomustab Madist soe suhe spordiga. Nooruses oli ta edukas maadleja ja allveeujuja. Läbi elu harrastas ta tennist ja mäesuusatamist. Olles juba 70, õppis ta veel ka golfi mängima.

EBSi üliõpilastele, vilistlastele ja kolleegidele on Madis Habakuk tuntud oma tähenduslike ja inspireerivate tsitaatide poolest, mille hulka kuuluvad näiteks sellised ütlemised nagu „**Enne targaks, siis rikkaks**“, „**Tagasihoidlikkus on voores, kuid ilma selleta saab elus paremini läbi**“ ja „**Edu tuleb raske töö kaudu**“. 2013. aastal, kui Habakukel täitus 75. eluaasta ja EBSil 25. tegevusaasta, ütles ta: „**Me ei ole maailma tulnud vaid jalajälgi tegema, vaid midagi niisugust, mis loob väärtust ka järgnevatel põlvvedel ja jääks kestma.**“

Madis oli doktorikraadiga au- ja äriimees, kellest jääb maha EBS ja parem Eesti.

Madis Habakuke kunagised õpilased ja pikaajalised kolleegid:

Peeter Kross ja Tiit Elenurm